

1Тема уроку: Асоціативно – чуттєва картина Всесвіту у поезії Артюра

Рембо, місце в ній поета.

«Голосівки», «Моя циганерія»

Мета: формування предметних компетентностей: поглибити знання учнів про символізм як модерністський напрям; визначати з учнями основні етапи життєвого та творчого шляху А.Рембо; з'ясувати специфіку символів у його творах; розвивати навички психологічного та художнього аналізу поетичних творів; виховувати у старшокласників естетичний смак та читацькі інтереси учнів; прищеплювати учням почуття прекрасного;

формування ключових компетентностей: уміння вчитися: розвивати творчі здібності учнів, навички оцінювання культурно–мистецьких явищ; комунікативної: розвивати навички колективної, індивідуальної та самостійної роботи з додатковими матеріалами; інформаційної: розвивати навички роботи з підручником, висловлювати свої думки, аргументувати їх; загальнокультурної: прищеплювати любов до поезії.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, формування умінь та навичок.

Міжпредметні зв'язки: українська література, музика, образотворче мистецтво.

Обладнання: портрет А.Рембо, опорний конспект, тексти віршів (у перекладах), літературознавчий словник, мультимедійна презентація.

Методи та прийоми роботи: інтерактивні прийоми «мнемотехніка», «коло думок», «гронування», «мікрофон», міні – проект

Випереджальне завдання: удома учні мали ознайомитися із життєвим і творчим шляхом Артюра Рембо, прочитати поезії поета, підготувати проекти.

Очікувані результати. Учень повинен:

- виразно читати поезію, робити ідейно-художній аналіз твору;
- сприймати цілісно поетичний образ в усій його багатозначності;
- наводити конкретні приклади багатства асоціацій;
- визначати риси символізму в ліриці А. Рембо.

Епіграф: ««Я той, хто страждає, хто збунтувався»».

Хід уроку

I. Створення позитивної психологічної атмосфери на уроці

ВИКЛАДАЧ. Погляньте один на одного та посміхніться. Нехай із промінчиків добра, що засяяли на ваших обличчях, розпочнеться наш урок.

- Для того щоб комфортно було працювати, проведемо аутотренінг.

Повторюємо за мною:

Я – творча особистість.

Я думаю, отже, я існую...

Я аналізую, висловлюю свої судження.

Я хочу знати!

II. Актуалізація опорних знань

Перевірка домашнього завдання. Інтерактивний прийом «Мнемотехніка «Галерея асоціацій».

Учитель. Знайомство із життєвим та творчим шляхом автора у нас відбуватиметься у незвичайній формі. Додому ви мали випереджувальне завдання ознайомитися із життєвим і творчим шляхом Артюра Рембо. Отож розповідати про поета ви будете за допомогою мнемотехніки «Галереї асоціацій».

Слайд 2

ВИКЛАДАЧ. Але перш, ніж розпочати розповідь про поета, я пропоную Вашій увазі перегляд відеоролика «Життєвий і творчий шлях Артюра Рембо»

УВАГА НА ЕКРАН!!!

- **Поясніть, що означають ключові слова у житті А.Рембо**

Також в допомогу: **КАРТКА 1**

(Слайд 3,4)

☐ **Шарлевіль** / Артюр Рембо народився 20 жовтня 1854 року в провінційному містечку Шарлевіль, що на півночі Франції/

▣ **Навчання** / Початкову освіту здобув у місцевій школі Росса. Змалку Артур проявляв свою обдарованість: блискуче вчився, був першим учнем з усіх предметів, з 6-7 років почав писати прозу, а з 8 – поетичні твори /

▣ **Втеча** /Домашній деспотизм збудив протест у душі хлопця, він неодноразово намагається втекти з дому, де все йому було неприємно /

▣ **Повстанське військо** / Улітку 1876 року, завербувавшись у повстанське військо, поет потрапляє на Схід, але через 3 роки дезертував і повернувся до Шарлевілю/

▣ **Подорожі** / Відмовившись від мистецтва, Рембо блукав дорогами Англії, Німеччини, Бельгії, побував у Єгипті, на Капрі, у Занзібарі, Сомалі, Абіссинії/

▣ **Професії** / Мандруючи поет поміняв понад 30 професій. Іноді, щоб заробити кілька франків, йому доводилося розвантажувати кораблі чи працювати в каменоломнях/

▣ **Поль Верлен** / Поет символіст, друг Артура Рембо, якому він відсилав свої вірші, більшу частину часу вони разом мандрували північною Європою. Їхні стосунки припиняються після 10 липня 1873 року, коли в суперечці Верлен поранив свого друга пострілом з револьвера і потрапив на два роки до в'язниці/

▣ **Корабель** / Символічний образ людини, що ототожнюється із самим поетом у вірші «П'яний корабель», написаний поетом у 15 віці /

▣ **Марсель** / Будучи тяжко хворим, Рембо приїжджає в Марсель на лікування, поряд з ним перебуває сестра Ізабелла, яка підтримувала поета в останні дні його життя/

III. Оголошення теми й мети уроку. Мотивація навчальної діяльності

ВИКЛАДАЧ. В історії французької поезії Рембо посідає виняткове місце. Він творив у добу, коли завдання зруйнувати старий світ в ім'я цілком нового суспільства ставало найголовнішим. У своїй сфері, у поезії, Рембо беззаперечно піддався руїні. Він був надзвичайно обдарованим поетом, свавільним і агресивним, людиною здібною, але неврівноваженою, все його життя – це шалена авантюра як у творчості, так і в особистому житті. На

мив уірвавсв він у літературу (почав писати ще в школі, та назавжди полишив поезію вже у 20-річному віці), але його творчість, гарячкова й відчайдушна, трагічна й енергійна, схвилювала сучасників і нащадків.

Сьогодні ми з вами зануримось у світ поезії поета – бунтівника. Дізнаємося якомога більше про цю легендарну людину, проаналізуємо найкращі зразки його поезії, удосконалимо вміння й навички аналізувати вірші й виховуватимемо любов до прекрасного: поезії, музики та мистецтва.

Слайд 5

Отже, тема нашого сьогоднішнього уроку: **«Асоціативно – чуттєва картина Всесвіту у поезії Артюра Рембо, місце в ній поета. „Голосівки“, „Моя циганерія“.** *(Запис в зошитах теми уроку, епіграфа)*

Слайд 6

2. Робота з епіграфом, звернення до портрета поета

ВИКЛАДАЧ. Епіграфом до нашого уроку є вислів самого А.Рембо «Я той, хто страждає, хто збунтувався» .

- Що можна сказати про людину, яка у 15 років пише такі рядки? Хто вона? Перед вами портрет поета – Артюра Рембо.

Яке перше враження складається про цю людину? (*Юний, симпатичний, дивиться з викликом, можливо, гордий, упевнений у собі, погляд більше сумний, ніж веселий; недбало зав'язана краватка – виклик*)

Слайд 7

ВИКЛАДАЧ. ПРОБЛЕМНЕ ЗАПИТАННЯ!!!

IV. Робота над темою уроку

ВИКЛАДАЧ.

1. Робота з підручником (Міляновська, стр.221)

- Скласти конспект «Етапи творчості А.Рембо», розкрити еволюцію поезій поета (відтворення роботи за допомогою слайда)\

Також в допомогу: **КАРТКА 2**

Очікуваний результат. Опорний конспект «Етапи творчості А. Рембо» (запис в зошити)

Слайд 8

I період (до 1871 р.) – позначений впливом лірики В.Гюго, Ш.Бодлера та поетів – «парнасців» і пов’язаний із романтизмом, захоплення ідеями Комуни. Поезія, на думку поета, має стати пророчицею і ясновидицею, а поет – Прометеем.

II період (поч.. 1871 – го – поч. 1872р.) – поезія набуває трагічного звучання. У цей період з’являється вірш «П’яний корабель» та сонет «Голосівки».

Другий період, символістський, ознаменувався створенням і втіленням у практику «теорії ясновидіння». Згідно з нею митець, який прагне охопити у своїй творчості універсальне світове буття, мав розвинути в собі здатність до «ясновидіння» шляхом надзвичайного загострення почуттів та розвинення духовного зору.

III період (1872- 1873) – народження незвичної форми віршів. Розрив з П.Верленом, самотність.

2. Теорія літератури

ВИКЛАДАЧ. А.Рембо був одним із французьких символістів останньої третини XIX століття чи не найзухвалішим порушником поетичного етикету. Згадаймо, що таке символізм, визначимо його характерні ознаки.

Слайд 9

Символізм (із грецьк. *знак, символ, ознака*) – один із напрямів модернізму, у якому замість художнього образу, що відтворює певне явище, застосовують художній символ, що є ознакою мінливого «життя душі» і пошуком «вічної істини». (Запис в зошитах)

Також в допомогу: **КАРТКА 3**

Характерні ознаки символізму:

- іноскання, орієнтація на ірраціональність слова, його звучання, ритм замінює точне значення;
- використання художніх засобів, складний метафоризм, алегорія, натяк, символіка, мелодійність, багатозначність слів тощо;
- внесення в поезію «духу музики», мистецтва, наближеного до невідомого світу;
- інтерес до проблем особистості.

ВИКЛАДАЧ.

3. Представлення учнями міні – проектів (робота в малих групах, за випереджувальним домашнім завданням)

1 група «Яснобачення» в поезії («літературні критики») Сонет «Голосівки».

[Слайд 10](#)

Пропонуємо Вашій увазі декламування аудіо сонета «Голосівки»

УВАГА НА ЕКРАН!!!

[Слайд 11](#)

Очікувані результати роботи груп

[Слайд 10](#)

/Результатом нашого дослідження є узагальнення думки Рембо щодо реформування поезії. Поет відкинув звичайний спосіб написання віршів як надто прямолінійний, логічний і висунув метод «галюцинації слів». Намагався за допомогою інстинктивних ритмів винайти таке поетичне слово, яке рано чи пізно буде доступне всім почуттям. Поезія майбутнього є синестезією, синтетичною мовою, у якій кольори, запахи і звуки – відповідники одне одного. Одразу після першого прочитання поезії важко було зрозуміти її зміст. Тільки усвідомивши образні асоціації, ми змогли змодельовати цілісну картину буття. Його сонет побудований як низка асоціацій ліричного героя. Артю Рембо пропонує нове поетичне бачення, коли поєднуються звуки і кольори в одне ціле, душевний стан природи і людини, земне і божественне. У «Голосівках» поет шукав нову мову поезії.

(Слайд 12)

Він писав: «Я винайшов колір голосних! Я погодив форму і плин кожної приголосної і тішив себе надією за допомогою інстинктивних ритмів винайти таке поетичне слово, яке рано чи пізно буде доступне всім почуттям. Я зберігав тлумачення. Спочатку це було навчання. Я записував безгоміння ночі. Я занотовував невимовне. Я фіксував запаморочення».

Асоціації, на перший погляд, розрізнені, але вони пов'язані між собою відносинами контрасту: чорний – білий (духовна смерть — чисте вічне життя); червоний — зелений (пристрасть — мудрість). Так будується символічна картина людського буття: від темряви (**чорний колір А**) до світла (**білий колір Е**) , через бурхливі пристрасті (**червоний колір І**) до мудрості (**зелений колір У**) і пізнання таємниці Всесвіту (**синій колір О**). Рембо був упевнений: поет повинен «зробити себе ясновидцем», щоб бути посередником між землею і небом, між буденним світом і світом вічних ідей.

(Слайд 13)

Презентація таблиці «Кольоровий сонет» «Кольоровий сонет» - поезія пошуку. Рембо шукає можливість узгодити лірику з живописом, малюнок з ритмом вірша. Відповідно до своєї естетичної задачі «говорити про неясне неясно» Рембо порівнює звукові ряди з образами, які йому приходять у голову, водночас музично, гармонійно створюючи поезію з несподівано сміливими образами.

Голосний звук	Колір, який асоціативно виникає у поета під впливом звуків	Образи, які виникають у поета під впливом звуку і кольору			Образи, які виникають під впливом звуку, кольору, поетових образів
			Звукові	Абстрактні	
А	Чорний	Мухи, корсет, смітники, кружляння	Дзижчання		Хаос, бруд, розпад, темрява, смерть
Е	Білий	Шатра, біла мла, списи льодовиків,			Світанок, народження, чистота, німота, самотність

		туман, тремтіння			
І	Червоний	Крові струм, вуста прекрасні		Каяття, гнів	Життя, пристрасті
У	Зелений	Жмури на морі, глибини, пасовища			Спокій, мудрість
О	Синій	Безмовний простір, блиск фіалкових очей	Неземна сурма, мовчання янголів	Безмовний простір	Рай, безкінечність, Бог

ВИКЛАДАЧ.

(Слайд 14)

Для закріплення - переглянемо БУКТРЕЙЛЕР сонету «Голосівки».

УВАГА НА ЕКРАН!!!

ВИКЛАДАЧ.

(Слайд 15)

2 група. «Світ внутрішнього «Я»» («психологи»).

КАРТКА 5

(Слайд 16)

ВИКЛАДАЧ. А зараз УВАГА НА ЕКРАН!!!

Декламування аудіо поезії «Моя циганерія»

Воля - принадне, чарівне, багатогранне слово. Більшість людей сказали б, що прямують до неї, але не всі знають: вона викликає страх — і не просто священне трепетання чи боязнь незвіданого, а страх позбутися спокою, з яким воля не сумісна.

Воля заперечує сама себе: відмежувавшись від усього, людина обтяжує себе волею, тим самим її втрачаючи. Воля відкидає бундючність, відкидає визнання власної сили і величі, оскільки сильна людина — раб своєї сили. І герой сонета "Моя циганерія", який досяг крайнього ступеня волі, на який тільки здатний, не великий і не дужий — він зрікся матеріальних прихильностей і усвідомлення своєї величі, він щасливий і тішиться своєю

волею, але, усвідомлюючи її безкінечність, зізнається (мимоволі, але зізнається): "Раб музи...", що доводить її недосяжність, але дозволяє вирватися у волю, таку незбагненну, непізнаванну, загадкову.

Настроєм сп'янілої насолоди мистецтвом та анархічного бунту проти дійсності просякнуті рядки сонета «Моя циганерія». Цей імпресіоністичний твір відзначається поєднанням сонетної форми та «земного» сюжету, сповненого анархічного виклику, характерним для сонетів А.Рембо. Слово «циганерія» в перекладі означає «богема», людина богеми. «Моя циганерія» - справжній гімн богемі, гімн людині, яка відірвалася від суспільства й залишилася наодинці з небом і зорями.

Ліричний герой вірша – поет. Він вільний мандрівник, його не бентежить голод і холод, бо в нього є найвище щастя для поета – творити, злившись із прекрасною природою. Відповідно, у творі домінував зелений колір - символ щастя й свободи, але водночас зберігалася притаманна поезії Рембо багатобарвність. Так, у вірші поряд із зеленим кольором - сфера блакитного: мрія про злиття з природою викликала у душі ліричного героя А.Рембо не лише відчуття щастя, а й почуття безмежної любові.

Таким чином, для ліричного героя Артюра Рембо розрив зі світом Цивілізації, з людьми означав не обрив контактів, а перехід до інших, значно цінніших і гарніших зв'язків - зв'язків із природою, які втілювалися через поезію. Можна виділити дві найсуттєвіші для лірики А.Рембо опозиції: "цивілізація-природа", і "буденність-поезія".

У перекладі Василя Стуса ліричний герой Рембо – «типовий представник» паризької богеми – більше нагадує українського бурсака. Стус свідомо орієнтується на українську національну традицію. Водночас переклад Стуса передає головне в поезії Рембо: поєднання класичної форми сонета зі зниженою лексикою та образу служителя Музи («ленника») – з лахміттям волоцюги, для якого має значення тільки свобода й поетичне натхнення.

ВИКЛАДАЧ.

(Слайд 17)

Свої почуття намагались за допомогою кольорів висловити і художники. Схожою із сонетом Рембо є картина художника – постімпресіоніста Ван Гога «Зоряна ніч».

Протягом усього життя художник працював над вдосконаленням колориту і використанням кольорів для вираження почуттів. Він прагнув кольором передати настрій, запал душі, надію та ін. В даному полотні йому повністю вдалося висловити свої почуття. На ній зображений пейзаж ночі, головними елементами якого є зірки та місяць. Вони написані так, що у глядача виникає враження динамічності, постійного руху. Кипариси - другорядні герої зображення, тягнуться до неба, місяця й зірок, щоб злитися з ними в єдиному танці. Ще одна деталь - село біля підніжжя пагорба, зображене пасивно, як ніби воно байдуже до руху місяця та зірок.

ВИКЛАДАЧ

Спеціалісти у сфері комп'ютерної графіки дозволять нам занирнути всередину, походити вуличками, зображеними на картині, зайти в один із будиночків, у якому світиться світло. Завдяки віртуальній версії цього витвору мистецтва, ми можемо подивитися на світ очима художника Ван Гога і поета А.Рембо

(Слайд 18)

(Додаток. Перегляд відео ролика « Хвилини віртуальної реальності зазирнути у «Зоряну ніч» .) <https://youtu.be/dSixcSx-5h0>

V. Узагальнення й систематизація вивченого

(Слайд 19)

1. Інтерактивна вправа «Коло думок»

Риси символізму в ліриці Артюра Рембо

- ☐ ліризм (переживання, настрої);
- ☐ мелодика (музичність);
- ☐ символ – уявлення поета про світ;
- ☐ сугестія (навіювання);

- ☐ синестезія (одночасне відчуття);
- ☐ фантасмагорія (маячні видіння);
- ☐ рефлексія (емоційне осмислення автором власних переживань).

(Слайд 20)

2. Поетична хвилинка.

ВИКЛАДАЧ. Знаний А.Рембо і в Україні. Величезне враження справила його творчість на видатну українську поетесу Ліну Костенко, яка у вірші «Хлопчик прийшов із Шарлевілю» розповіла про його юнацькі роки.

(Викладач декламує вірш на тлі звучання музики).

(Музика Людвіха Бетховена «Напам'ять Елізі»)

Хлопчикок прийшов із Шарлевілю
О Парижу, це малий Рембо.
Не доводь його до божевілля,
постарайся вберегти або
хоч принаймні пожалій, щоб вижив.
Грубіян? Пробач переросте.
Він не може звикнуть до принижень,
може, він скажений через те.
Він нестерпний? Дами і добродії!
Етику порушив, етикет?
Не доводьте дійсність до пародії,
вам нічого, але ж він поет!
Серед вас, чужих і бородатих,
може, йому снівся Лангедок.
Я насміюсь тільки нагадати,
що його сімнадцятий годок!
Сни у нього ще не чорно-білі,
серце ще обурене на цвіль!
Хлопчикок прийшов із Шарлевілю,

Мученик вернувся в Шарлевіль.

ПРИМІТКА. В тексті вірша зустрічається слово Лангедок

ВИКЛАДАЧ. Ви прослухали вірш на музика Людвіха Бетховена «Напам'ять Елізі»).

- Скажіть, чим французький митець був близький видатній українській поетесі?

Очікувана відповідь. *(А.Рембо був близький Ліні Костенко за духом, за поетичним світобаченням, тому вона децю ідеалізувала його життя й постать у реальності. Адже не тільки він страждав від світу, а й світ страждав від його бунтівного, нестримного характеру, його витівок.)*

VI. Підбиття підсумків уроку.

1. Слово вчителя. У Франції про нього сперечалися і дискутували, адже все у цьому юному талановитому митцеві було загадковим, суперечливим. Усе – аж до подій його недовгого й нещасливого життя. Семидесятирічний Гюго, який був скупим на будь – які компліменти , прослухавши вірші Артюра Рембо, вигукнув: «Це Шекспір –дитя!». І раптом – кінець поетичної діяльності, відмова від неї, проголошена ним самим в останньому творі «Літо в пеклі»:

Слайд 21

«Одного разу ввечері я посадив собі на коліна Красу – і знайшов в ній гіркоту. І проклав її. Я озброївся проти справедливості... Будь – яке ремесло вселяє мені жах... Рука з пером вартує руку з плугом...».

Ми ознайомились з творчістю А.Рембо, з поглядами сучасників на його творчість, а які асоціації виникають у вас, коли ви чуєте це ім'я?

Слайд 22

2. Прийом «Гронування». Хто він Артур Рембо?

/Для нас Артур Рембо – шукач пригод, бунтівник, пророк, творець нової поетичної мови, геній, символіст, імпресіоніст/

Слайд 23

2. Проблемне питання

Поет говорив: «Я вирушив туди, куди хотів давно... Шукайте мене серед тих, хто постраждав від корабельної аварії. Але хіба ті, що залишились, - не мої друзі? Врятуйте ж їх!»

Як ми, здобувачі освіти І – го курсу, можемо врятувати друзів Рембо?

Очікувана відповідь. */Виховувати читацьку культуру, розвивати творчі здібності, помічати, підтримувати неординарне, геніальне навколо нас/*

3. Оцінювання роботи учнів на уроці:

1.	5.	9.
2.	6.	10.
3.	7.	11.
4.	8.	12.

Слайд 24

4. Інтерактивний прийом «Мікрофон»

«Я дізнався (-лася)..., навчився (-лася)...»;

«Сьогодні мені вдалося...»;

«Артюра Рембо я бачу ... (висловлювання учнів).

Слайд 25

VIII. Домашнє завдання

- Написати «Есе» («Вільне письмо») на тему «Рембо. Хто він?».
- **Додатково.** Дібрати 3 проблемних запитання за змістом поезій А.Рембо (Чому...? Як...? Навіщо...?).
- **За бажанням.** Намалювати вірш А.Рембо «Голосівки»

